

't Lemels Arfgoed

OPGERICHT 17 APRIL 1997

Jaargang 5, Nummer 2/10

December 2002



't Arfnieuws

Lustrum

In het vorig nummer van 't Lemels Arfgoed hebben wij hier al even op gewezen.

Immers op 17 april 1997 werd de oprichtingsakte getekend. Op onze jaarlijkse donateuravond hebben wij er ook even bij stil gestaan.

Er is in de afgelopen 5 jaar al veel gebeurd. We denken hierbij o.a. aan de werkzaamheden van de vijf werkgroepen, die al een leuk begin hebben gemaakt met het vastleggen van onderdelen van de geschiedenis van ons dorp. Daarnaast ook aan de oogstdagen die we hebben kunnen organiseren.

Dankzij de inzet van velen lukte het. Daarom denken wij ook, dat de plannen die wij nog hebben, met de ondersteuning van de bevolking tot een goed einde kunnen worden gebracht.

Donateuravond

Op 30 oktober j.l. hebben wij de jaarlijkse avond voor onze donateurs gehouden. De belangstelling was groot, ongeveer 125 mensen waren aanwezig.

Voor de pauze vertelden de dames Hoikammer en Faber uit Staphorst op deskundige en humoristische wijze over hun prachtige klederdracht.

Na de pauze werd de film over Lemele uit 1982 vertoond. Deze film is indertijd gemaakt door Roel Dijk, in samenwerking met Jan Willem Brinkhuis en in opdracht van Plaatselijk Belang Lemele. De filmbanden werden dit jaar door Plaatselijk Belang aan onze Stichting overgedragen.

In verband met ons jubileum werd de film overgezet op videoband. Om de kosten daarvan te bestrijden is deze band ook voor onze donateurs te koop. De band kost € 20, wilt u hem liever op DVD, dan zijn de kosten € 25. Verkrijgbaar bij M. Wilts (tel:331250)

Werk- en Expositieruimte

Plannen genoeg, maar de financiering zal eerst nog rond moeten. We hebben een eerste aanvraag ingediend voor de Leader+- subsidie van de Europese gemeenschap. Samen met Harald Lubbinge van de Kerkweg als adviseur waren er gesprekken met Anja Cats (coördinator Noordoost-Overijssel) en Wilma Ellenbroek. Wilma

heeft zitting in de Plaatselijke Groep. Deze Groep beoordeelt de aanvraag.

Het traject tot een eventuele toekenning van subsidie is lang en arbeidsintensief. Vandaar dat wij als uitvoeringsperiode 2004 – 2006 hebben aangegeven.

Wij houden u in de komende tijd op de hoogte.

Oud Hollandse Markt en Jam

Gedurende de Oud Hollandse Markt zijn er weer vele potjes jam - ter versterking van onze kas - verkocht. Wij hopen dat u ons in de komende periode weer wilt helpen met het verzamelen van eventuele fruitrestanten en lege jampotjes. Wat de potjes betreft: het liefst zonder etiketten . Kleine potjes (voor 1 persoonshuishoudens) zijn ook welkom.

Adres: Wilts, Kortevelldsweg 2. Als u 331250 belt, willen we ze ook graag komen halen.

Donateurs

Onze Stichting telt momenteel ongeveer 380 donateurs. Het bestuur vindt 400 zo'n mooi getal. Kent u familieleden of kennissen, die nog geen donateur zijn? Doet u eens een goed woordje voor ons!

Cursussen

Op de oogstdag is gebleken dat het oude ambacht van maaien, zichten en binden voor het grootste gedeelte door, weliswaar krasse, maar toch oudere mensen wordt uitgeoefend. Om ook wat jongere mensen in deze ambachten op te leiden wil 't Lemels Arfgoed een aantal cursussen organiseren. Zeis haren en maaien met de zeis waren reeds een succes. Bij voldoende deelname zullen cursussen worden georganiseerd in het zichten, binden en mogelijk ook dorsen met de vlegel en worden gehouden in de zomer van 2003.

Opgave bij één van de bestuursleden.

Martien Wilts

Café ” De Driesprong ”

Op één van de eerste dagen van december 1920 stapten Hendrik Voortman en zijn verloofde Johanna Hendrika Ramerman 's morgens om 6.00 uur op de fiets om naar Gorssel (tussen Deventer en Zutphen) te rijden. Het was voor hen een belangrijke dag, want zij gingen de koopakte tekenen van het café in het centrum van Lemele. Zij moesten daarvoor naar Gorssel, want daar woonde de eigenaar: Dr. Valkenburg, die getrouwd was met één van de freules van Van der Wijck. Huisarts Valkenburg woonde eerder in Ommen en had het café in ongeveer 1915 gekocht van een zekere Leestemaker, omdat hij en zijn vrouw het zeer ongepast vonden dat het café op zondagmorgen open was tijdens de kerkdiensten in Lemele.

Vanaf 1915 verhuurde hij het café aan ene Hoekman, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat het café op zondagmorgen gesloten moest blijven.

In 1920 wilde Valkenburg het café wel verkopen en Johanna Ramerman had het recht van eerste koop. Zij was tijdens de Ommer jaren in betrekking geweest bij Mevr. Valkenburg en kon heel goed met haar werkgeefster opschieten. De koop vond plaats onder voorwaarde dat er alleen zwak alcoholische dranken verkocht mochten worden (Verlof A). Vandaar de tocht naar Gorssel. Toen zij 's avonds om 22.00 uur eindelijk weer in Lemele terugkwamen waren zij de trotse bezitters van het café.



Café Voortman eind jaren dertig: De driesprong met de Wilhelmina-boom. Bij de boom: Jan Hendrik en Johan Gerrit Voortman. Op de achtergrond moeder Johanna met het laden van kunstmest.

Op 21 december 1920 trouwden Hendrik en Johanna.

Hendrik Voortman (geboren: 9-3-1894) was de zoon van Jan Hendrik Voortman en Johanna Kelder en woonde tot zijn huwelijk op de boerderij die stond op de plaats waar nu het huis van Evert Voortman (Lemelerweg 25b) staat.

Het ouderlijk huis van Johanna Hendrika (Anna) Ramerman (geboren: 8-11-1897) stond in Archem. Het was een boerderij die stond vlak bij het tegenwoordige huis van de fam. Olthof aan de Faanke.

Begin 1921 startten Hendrik en Anna hun werkzaamheden.

Het pand bestond uit een woongedeelte, het café en een deel. Op de deel stonden 3 of 4 koeien, er was een paardenstal en nog een varkenshok. De deel was nog met plaggen bedekt en werd later van riet voorzien door dakdekker Hendrik Kerkdijk (Moddejonge Hendrik)

Naast het werk in het café en op de deel pakte Hendrik in de eerste jaren nog allerlei werkzaamheden aan. Zo heeft hij samen met Berend Dijk opperwerk geleverd bij de bouw van de school.

In 1927 werden de gevels van het café wit gepleisterd. Een gevelsteen naast de ingang herinnert hieraan: HV JR 1927.

Hendrik en Anna kregen drie kinderen:

Jan Hendrik:	geboren in 1921
Hendrikje:	geboren in 1924
Johan Gerrit:	geboren in 1935



*Hendrik Voortman bedient op het terras
Aan de overkant van de weg de oude Hervormde kerk.*

Hendrikje ging vanaf de lagere school thuis werken. Eerst hielp zij in de huishouding, maar vanaf haar 16^e jaar in het café.

Er werd alleen frisdrank, bier en verschillende soorten wijn geschonken.

Een flesje bier kostte destijds 15 cent. De wijnsoorten waren vooral: Fladderak (bruinachtig van kleur), Schilletje (citroensmaak) en Voorburg (roodachtig). Zij werden geschonken in borrelglaasjes en kostten 10 cent.

Sigaren werden verkocht voor 3 cent per stuk en de sigaretten kostten 15 cent per doosje.

Hendrikje herinnert zich nog goed de biggenkopers uit Holten, omstreeks 1930. Op weg naar de Ommer markt legden ze op de heenweg aan voor een kopje koffie en op de terugweg voor bier. Het paard voor de biggenkar werd aan één der bomen gebonden en als het schot van de kar niet goed was afgesloten, moesten de ontsnapte biggen na afloop van het cafébezoek door de min of meer beschonken biggenkopers nog worden gevangen.

De Sinterklaasmarkt was ook een markt voor de veehandel, speciaal voor de paardenhandel. Klomp Willem had daar ook weer eens een paard gekocht en was daarmee bij het café beland. Ds. Valeton kwam vanaf de overkant eens een kijkje nemen en Klomp Willem zei tegen hem: "Dominee, wil je die smoes van mie kopen? Je kunt hem krijgen voor weinig geld." Verschillende paardenkooplui overnachtten trouwens in de hooiberg bij Koers (Bennink).

Daarnaast denkt Hendrikje ook vaak nog terug aan de potten koffie die ze naar de overkant moest brengen als er kerkenraadsvergadering was. En aan de warme maaltijden voor de Joodse familie, die zich verborgen hield in de kerk. Regelmatig ging er ook een stapeltje, door Hendrik geteelde, tabaksbladeren naar toe. Dat moest in het aarde-donker gebeuren, want niemand mocht merken dat er Joden in de kerk zaten.

Hendrikje Voortman trouwt in 1948 met haar buurjongen Jan Hendrik Bennink.

Jan Hendrik is de zoon van Gerrit Jan Bennink en Klazina Schurink. Hij heeft nog een oudere zuster Dina en een jongere broer Gerrit (Gait).

Hendrikje neemt ook het café over van haar ouders. Haar broers hebben daarvoor geen interesse. Jan Hendrik blijft aan het werk bij het tegenwoordige waterschap Regge en Dinkel. Zij krijgen 2 kinderen: Henk, geboren in 1948 en Jan, geboren in 1959.



Opa Hendrik en oma Johanna Voortman, vader Jan Hendrik en moeder Hendrikje Bennink met Henk en Jan

In 1955 gaat Hendrikje met de trein naar Utrecht om daar examenen te doen voor de volledige vergunning. Zij slaagt en vanaf dat moment mogen in het café ook de sterk-alcoholische dranken worden verkocht.



Hendrikje Bennink en Janna Ramerman



Café "de Driesprong"

In 1960 vindt er een grote verbouwing plaats. De deel wordt bij het café getrokken en het rieten dak wordt een pannendak. Werd tot dan toe het café aangeduid als "Café Voortman", vanaf toen werd de officiële naam: café "de Driesprong". Het café lag namelijk aan de doorgaande weg Ommen-Hellendoorn, met als scherpe afsplitsing de weg naar Lemelerveld.

De Kerkweg was slechts een zandpad en kwam toen ook uit op de weg naar Lemelerveld. Op het kruispunt heeft lange tijd de "Wilhelmina-boom" gestaan. Het terras van café "de Driesprong" was uiterst smal en lag vlak tegen de doorgaande weg.

In 1976 trouwde de oudste zoon Henk met Giny van den Berg uit Schanebroek. Zij is de dochter van Dieks van den Berg en Mina Kleinlugtenbeld. In dat zelfde jaar namen Henk en Giny het café over, maar Hendrikje bleef er, zolang dat nodig was, nog een tijdje werken. Al met al heeft zij er 37 jaar met veel plezier gewerkt. Eind jaren zestig werd het kruispunt geheel gewijzigd. De driesprong werd een viersprong. Het gevolg hiervan was o.a. een flinke uitbreiding van het terras. De naam van café "de Driesprong" bleef echter behouden.

Henk en Giny hebben 2 kinderen: Diane, geboren in 1979 en Herald, geboren in 1981. Beiden zijn nu werkzaam in de horeca: Diane in de bediening en Herald als kok. De opvolging lijkt dus nu al weer geregeld.

De laatste verbouwing vond in 2002 plaats. Er kwam een nieuw woongedeelte en het café-biljart werd uitgebreid met een eet-café. De heropening was op 27 juni j.l.

Het café is, behalve als "de Driesprong", in Lemele ook bekend als "café Voortman" of als "café Bennink". Minder bekend zal zijn dat het café bij een aantal mensen ook bekend is onder de naam "de Merel". Enkele jaren geleden is er een cd uitgekomen met een liedje over een merel. Henk zong dat lied in het café van de vroege ochtend tot de late avond. Vaste bezoekers gaan dan ook naar "de Merel". Sinds de 50^{ste} verjaardag van Henk hangt er in het café een prachtig schilderij van een merel, gaat u maar eens kijken. Hij kreeg het van de familie v.d. Berg en het is geschilderd door onze plaatsgenote Janneke Wolters.

Dat er tegenwoordig in het café veel over sport wordt gesproken blijkt wel uit de advertentie:

"Wilt u nakaarten over de wedstrijd of training
iedereen heeft bij "de Driesprong" een andere mening"



Café met terras na de laatste verbouwing

Oogsten

Werd in onze vorige uitgave, in de geschiedenis van de rogge, het zaaien uitgelicht, nu gaan we in op het oogsten ervan. Immers alleen die zaait zal oogsten.

Maaien met bik en zicht

Tot in de dertiger jaren werd het grootste deel van ons graan met de hand gezicht. In onze omgeving was dit zelfs tot ver in de vijftiger jaren, hoewel kleinschalig, nog steeds te aanschouwen.

Meestal was de rogge eind juli oogstrijp. Dan kon nog mooi het zaad voor groenvoer als spurrie of stoppelknollen de grond in. Het knollenzaad moest voor 12 augustus worden gezaaid om nog een oogst op te leveren als voer voor de koeien.

Vele handen kwamen er aan te pas om de oogst binnen te halen, knechten, meiden en de kinderen van de boer hielpen allemaal mee met het binnenhalen van de rogge.

De maaier gingen voorop bij de oogst. Met de bik-, mat-, strik- of pikhaak in de linkerhand haalde hij in een slag een bos halmen naar zich toe om ze vervolgens met de zicht in de rechterhand af te maaien. Had de maaier zes slagen rogge geveld dan verzamelde hij ze heel kunstig met zicht en pikhaak bij elkaar om er een bundel van te maken. De zicht ging eronder, de pikhaak klemde het geheel en met een schop van de klomp werd de garve in de rij gelegd.

Binden in een garve of zeel

Per maaier volgden twee vrouwen. De vrouwen bonden de rogge in een garve, zeel of schoof bijeen. Zowel aan het onder eind als aan de bovenzijde knoopten ze de garve met strohalmen vast. Een kunstig werkje. Voor het onder eind gebruikten ze een bosje losse aren die onder de garve door werden geslagen. Vervolgens maakten ze er een knoop in. Voor de bovenzijde namen de vrouwen een bosje stro van de garve die met een slingerbeweging om de kop werd gedraaid en vastgezet. Zowel het zichten als het binden werd afgelopen zomer op de Lemeler oogstdag op een vakkundige manier gedemonstreerd. Voor diegene die dit hebben gemist is de volgende oogstdag in 2004 beslist een aanrader.

Gasten

Als het maaien aan het eind van de dag gedaan was gingen de bindsters en de maaiers opnieuw door het veld om als een wigwam de



Lemeler Oogstdag 2002: maaien met de zicht

schoven tegen elkaar te zetten, zodat het graan kon nadrogen. Eerst twee tegen elkaar en vervolgens steeds twee er tegenaan. Met een laatste garve werd het hok of de schoof dichtgezet. Samen vormden ze

een gast rogge. Aan de bovenzijde knoopten ze de gast met strohalmen aan elkaar, zodat het geheel stevig in de wind bleef staan. Eenmaal gedroogd gingen de garven na een week hoog opgetast op de wagen naar de boerderij. De maaiers staken de garven stuk voor stuk op een houten vork met twee tanden. De garve kwam met de kop naar binnen te liggen, zodat het zaad er niet tijdens de rit naar huis uit kon vallen. Was de wagen helemaal vol, dan ging er van voor naar achter een stam van een dennenboom, wezeboom of weesboom, overheen. De boom met touwen hield de hoog opgetaste oogst stevig vast. Aangekomen bij de boerderij ging de rogge de zolder op boven de stal of men zette de garven buiten op in een roggemijt. Later kwamen er kapbergen waarvan de kap kon stijgen en dalen.

Stoppelhaene

Als de oogst gedaan was, was het feest: Stoppelhanen of Stoppel-



Lemeler Oogstdag 2002: maaien met zelfbinder

haene genoemd. Het bijgeloof wilde dat zich in het roggeveld een haan schuil hield; een symbool voor vruchtbaarheid. “Pas op veur de hane”, riep de boer als de maaiers het laatste stukje van het roggeveld omleg-

den. In het oosten van het land was het goed gebruik om direct na de oogst op het land een borrel te schenken voor de mannen en een rood bessenwijnkje of een likeurtje voor de vrouwen. De symboliek van de haan kwam weer terug bij het binnenhalen van de oogst. Op de laatste wagen met roggegarven kwam een versierde houten haan te staan. Bij de boerderij aangekomen werd de haan aan de gevel vast gespijkerd om zijn vruchtbaarheid over de oogst van het volgend jaar uit te stralen.

Wederom met drank en boerendans werd het binnenhalen van de oogst gevierd. In de volksverhalen heeft de roggehaan overigens nog een andere betekenis. Kinderen moesten het uit hun hoofd laten om



De grote kapberg bij Koers aan de Lemelerweg, rechts daarvan de schaapskooi en daarachter een roggemiete. Het huis is te zien tussen de kapberg en de schaapskooi.

door het roggeveld te lopen. Ze liepen een kans dat de roggehaan hen de ogen zou uitpikken. De dichteres Johanna van Buren uit Helleendoorn maakte in het Twents een gedicht over het binnenhalen van de rogge-oogst. “Den Stöppelhanen” noemde zij haar loflied.

Den Stöppelhanen (aug. 1951)

Nun boer mut hädde warken het hele joor verdan,
 Maar in de zommermoanden geet 't der het hädste van!
 Eers kump de tied van heuien in zommerlangschen dag,
 Wat menn'gen dröppel zweet as het heuiland vallen zag!
 En kump der dan zoo mangs op het dreuge hui een schoer,
 Is völle werk vergevens, dan harkt van niejs den boer.

En dan kump den Sunt Joapik! As rogge en haver riept,
 De oren beugt, de boeren noa bik en zich weer griept,
 De vroaleu nerig bint, det de rogge kump in 't zeel,
 Krig 't volk van vee en akker van 't werk ook weer zien deel!
 Mar als den wezeboom eind'lijk biejeen höölt 't leste voor;
 Dan is der dankbaarheid in het hätte van den boer.
 Veur al wat der ewassen is op zien laand en zaand.
 En dan kump 'n stöppelhanen noa oalderwetschen traant.
 Het is eets onder 'n körk, of nen pot met sukelaë,
 Ne lek're moaltied etten, en mangs ok met mekaë.
 Zoo as 't nog geet in Twente de bene van de vloer!
 Lang lève 'n stöppelhanen, de kroon' op 't wark van 'n boer.

Oud gereedschap

Van mevrouw C. van der Meije uit Zandvoort kregen wij een oude
 zicht en een melkzeef met treefjes waarvoor onze hartelijke dank.
 Wij hopen te zijner tijd een tentoonstelling te kunnen houden van de-
 ze geschonken gereedschappen. Hebt u ook iets achter in de schuur of
 op zolder? Laat het ons weten! *Gerrit Grefelman tel.: 0572 331505*

Een hamer?



Ja, het is een hamer dat zal duidelijk zijn.
 't Lemels Arfgoed kreeg deze van de fa-
 milie van Luinen van de Hallinkskaamp.
 De hamer was al meer dan 55 jaar in hun
 bezit en ze hebben hem gekregen als hu-
 welijkscadeau. Toen (1947) was deze al
 "2e hands" en zal dus nog wel een stukje
 ouder zijn. Wie weet hoe oud en wie
 weet iets meer te vertellen over dit bij-
 zonder stuk gereedschap?

Gerrit Jan Hallink tel.: 0572 331774

De familie Kamphuis

In het vorige nummer van “’t Lemels Arfgoed” deden wij een oproep om informatie te krijgen over “Lappen Dieks” ofwel Hendrikus Kamphuis.

Sina Brakert wist ons te vertellen dat de familie Kamphuis verhuisde van de Doornsteeg in Archem naar een boerderij aan de Vosseboerweg (Nienhoek) te Den Ham. Medebestuurslid Bert Duerink kwam in contact met een kleinzoon namelijk Marten Dunnenwind (radio en tv uit Ommen).

Vervolgens bracht een zoon van Hendrikus Kamphuis (Lappen Dieks) namelijk Gerrit Hendrik Kamphuis een bezoek aan de Imminkhoeve.

Ook kregen wij een foto van Hendrikus Kamphuis met Jan Willem Boezelman van de familie Boezelman (Doornsteeg). Daar vele lezers deze familie gekend hebben, hier dan het wel en wee van deze familie, die tientallen jaren in Archem woonde.

Op 28-03-1913 trouwt Hendrikus Kamphuis uit Beerze met Berendina Hilbrink en ze gaan wonen op de boerderij aan de Doornsteeg te Archem, eigendom van mevrouw Valkenburg uit Ommen.

De vader en moeder van Hendrikus zijn Gerrit Hendrik Kamphuis, geboren 13-05-1854 te Ambt Ommen (zoon van Hendrik Jan Kamphuis en



*Hendrikus Kamphuis en
Jan Willem Boezelman*

Egberdina Hutman) en Egberdina Schurink, geboren 13-10-1855 te Ambt Ommen (dochter van Hendrikus Schurink en Aaltje Nijman).

Uit dat huwelijk zijn 4 kinderen geboren te weten:

- Jan Hendrik Kamphuis geboren 28-04-1881
- **Hendrikus Kamphuis geboren 29-11-1882**
- Hendrik Jan Kamphuis geboren 28-05-1886
- Aaltje Egberdina Kamphuis
allen geboren te Ambt Ommen.

Hendrikus en Berendina hebben een klein gemengd bedrijf en om de inkomsten te verhogen rijdt Hendrikus ook met een melkwagen.

In 1937 verhuist de familie naar Den Ham, waar ze een boerderij kopen.

Na de oorlog wordt die boerderij verkocht en verhuizen ze naar Arriën in Ommen.

Op 5-4-1962 overlijdt Berendina Kamphuis-Hilbrink.

Hendrikus is op het laatst van zijn leven om de drie maanden inwonend bij één van de kinderen in Ommen. Hij overlijdt op 18-4-1971.

Uit het huwelijk van Hendrikus en Berendina zijn 5 kinderen geboren namelijk:

- Egberdina Kamphuis, geboren 01-04-1914 te Ambt Ommen. Zij trouwt op 10-11-1936 met Berend Dunnewind uit Ommen. Uit dit huwelijk zijn Marten, geboren 3-3-1944 en Jantina Dunnewind.
- Marten Kamphuis, geboren 05-01-1916 te Ambt Ommen. Hij overlijdt 01-01-1917 te Ambt Ommen.
- Marten Kamphuis geboren, 22-10-1917 te Ambt Ommen. Deze Marten gaat in Lemele naar school (zie ook de schoolfoto's op pag. 13-18-20 van het 75 jarig schoolboek). Marten gaat werken op de boerderij en rijdt ook met de melkwagen. Tijdens de mobilisatie wordt hij opgeroepen in de Alexander-kazerne te Scheveningen. Deze wordt in het begin van de oorlog gebombardeerd door de Luftwaffe en met vele andere soldaten komt Marten om het leven. Hij is begraven in Den Haag. Marten is waarschijnlijk één van de eerste oorlogsslachtoffers uit de omgeving van Lemele.
- Gerrit Hendrik Kamphuis, geboren 02-06-1920 te Ambt Ommen. Ook Gerrit Hendrik is hier op school geweest (te zien op

foto blz. 18-20).

Na de lagere school leerde hij voor verzekeringsagent. Thuis hielp hij met het rijden van de melkwagen. Zelf kon hij de zware melkbussen niet tillen zodat de boeren uit Archem zelf hun melkbussen op de wagen zetten.

Hij sloot al op jeugdige leeftijd verzekeringen af bij diverse mensen in Lemele. Tijdens de oorlog is hij ondergedoken geweest.

Gerrit Hendrik heeft tot zijn 65ste als verzekeringsinspecteur gewerkt. Hij trouwde in 1941 met Aaltje Bosch (geboren 1918). Zij kregen uit dit huwelijk acht kinderen namelijk:

- Gerrit Hendrik, geboren 19-12-1941
- Marten Hendrikus, geboren 9-02-1943
- Berendina Hendrikje, geboren 10-04-1944
- Hendrikje, geboren 01-06-1945
- Gerrit Alex, geboren 29-06-1946 overleden 23-02-1947
- Gerrit Alex, geboren 27-05-1948
- Henriëtte Jean, geboren 30-03-1952
- Hendrika Jeannette, geboren 13-10-1953

Op 10-05-1970 overlijdt Aaltje Bosch. Gerrit Hendrik trouwt op 20-07-1972 met Martina Maria Josepha Fischer te Ommen.

Gerrit Hendrik woont nu in Zuidlaren.

- Hendrik Jan Kamphuis, geboren 29-04-1925 te Ommen. Hendrik Jan trouwde met Nika Martha ten Brinke en kregen drie kinderen:
 - Jeanette, geboren in 1953
 - Hendrik, geboren in 1956 (nu in Amerika)
 - Ineke, geboren in 1960.

Hendrik Jan was zijn hele leven boekhouder en woonde in de Wolfskuil te Ommen. Hij overleed op 27-03-1999 te Ommen.

Hendrik van Luinen

Erve Dakhorst

Aan de Blickman Kikkertweg 38, langs het Overijssels kanaal, staat de monumentale boerderij van Mina en Herman Dakhorst. Het is een type hallehuis met een dwarshuis. Het hallehuis, het woongedeelte, had een drietal prachtige onderdelen: een grote schouw met een prachtige tegelwand, een spinde en twee bedsteden. Hiervan zijn de bedsteden helaas na een verbouwing verdwenen. Het dwarshuis bevat de voor onze omgeving zo bekende “delle”.

Aan weerszijden zijn nog de “reppels” en de “gruppe” te zien waar de koeien gestaan hebben. Dat daarbij de eerste boer die daar woonde niet zo groot was, was voor hem een gelukkige bijkomstigheid, want anders had hij zeker regelmatig bij het melken zijn hoofd gestoten. De hoogte waar de koeien stonden, is amper 1 meter 70 centimeter. Het gewelf van de “delle” laat nog een paar dikke eiken gebinten zien, die op zeer ambachtelijke wijze met elkaar verbonden zijn. Tussen de balken liggen de “slieten” waarop het hooi gestapeld werd. Naast het huis staat nog steeds een prachtig “kokhuus” met een nog bruikbare “kokkepot”. Vlak voor dit huisje staan een “melkrikke” en een waterput, waarvan de “wippe” (ophaalboom) helaas weg is. Het vroegere huisnummer was D 98.

In 1865 werd de boerderij van de familie Dakhorst gebouwd. De eerste bewoners waren een katholieke familie, waarvan de naam niet bekend is. In 1891 kochten Derk Dakhorst en Johanna Wessels de boerderij van deze katholieke familie. Derk en Johanna kwamen uit Zuna. Een nichtje van hen werd door hen opgenomen op hun boerderij, waarschijnlijk omdat zij zelf geen kinderen hadden. Dit nichtje had ook de naam Johanna, genoemd naar haar tante, en was geboren op 8 november 1896. Deze Johanna trouwde op 12 juni 1923 met Dieks Middeltesch (geboren op 13 juni 1897). Dieks kwam uit de buurtschap 't Hexel; dit lag tussen Nijverdal en Rijssen (dus niet 't Hoge Hexel). Dieks kerkte in Rijssen en had als eerste in 't Hexel een fiets, wat zijn vervoermiddel was naar de kerk. Dat trok wel wat bekijks want de andere kerkgangers waren meestal te voet!

Dieks en Johanna kregen 2 kinderen:

Hanna, geboren op 19 maart 1923 en nu nog wonend in Daarle.

Mina, geboren op 16 juni 1927 en nu nog wonend op de boerderij aan de Blickman Kikkertweg.

Dieks maakte samen met zijn oom de heide klaar: de heide werd ont-



Johanna en Dieks Middelesch

gonnen met een “nossen” (een os voor de ploeg). Het grondoppervlak wat bij de boerderij hoorde bestond uit 40 percelen met een totale oppervlakte van 11 ha 80 a en 10 ca. De grond lag voornamelijk om het huis. Voor een bedrag van 1200 gulden tegen 4% rente was in 1891 een hypotheek afgesloten voor de aankoop van huis met grond.

De boerderij staat niet ver van het kanaal en dat hebben de kinderen Hanna en Mina geweten. Ze mochten niet alleen aan het kanaal komen. Toen op een dag Dieks aan de kanaalkant stond te praten met buurman Fokkert (van over het kanaal), ontsnapte Mina aan de aandacht en gleed ze het water in. Tot drie keer ging ze kopje onder, waarna Dieks haar

op het droge wist te brengen. Door datzelfde kanaal voeren ook dikwijls boten. Mina kan zich nog herinneren dat een van die boten van Schoemaker uit Almelo was. Hij vervoerde turf, eerst met een paard voor het schip, later gemotoriseerd. Ze vond dat echter niet zo leuk, want de schipper riep haar steeds toe, dat hij haar wou meenemen. In de oorlog legden de schippers aan bij hun boerderij, omdat daarnaast een bos was. De schepen lagen zo een beetje beschermd voor de jachtvliegtuigen.

Echter op Palmzondag werden de schepen bij de Regge aangevallen en daags daarop de boten die bij Johanna en Dieks aan de wal lagen. De botelingen vluchtten de boerderij in en verstopten zich tussen de koeien. Later werden nog granaatscherven gevonden in een dikke eik, die daardoor niet geschikt was om te zagen en de bomtrechters zijn nog te zien in het bosperceel naast hun huis. Een aantal niet ontplofte projectielen lag nog naast het bakhuisje.

Mina weet nog wel te vertellen, dat bij de Prinsbrugge (Slijkhuisbrug) Prinsjan en zien wiefie woonden. Deze Prinsjan was de brugwachter en hij hield de schippers altijd een touwtje met daaraan gebonden een



Boerderij Erve Dakhorst met links Mina

klompje voor om de tol te vangen. Op een dag kwam er een Duits schip langs en deze schipper sneed het touwtje door.

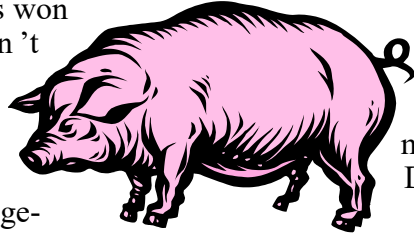
Mina ging naar school aan het Heidepark. Ze was gek op het boerenwerk: hooi schudden, met paard rijden, enz.

Mina Middleesch trouwde op 19 november 1965 met Herman Dakhorst (geboren 26 december 1921). Tijdens een flinke sneeuwdag werd het feest gevierd bij Dijk. Herman is geboren in Hellendoorn en Derk (overleden in 1919) was een oudoom van hem. Frappant is wel dat door dit huwelijk de naam Dakhorst weer terugkwam op het erf. In 1965 leefden Mina's ouders nog. Dieks is overleden in 1998 en Johanna in 1977. Beiden hebben nog jaren meegewerkt op de boerderij en woonden bij Mina en Herman in (of omgekeerd).

Alie Vos/Adri Pouw

November – Slachtmoand.

As 's harfs de dage en nachte kolder won, dan begon de slachttied. Het hele zommer hadden ze 't varken good op epast en noe was he vet genug um te slachten. Doarveur werd de huusslachter besprokken. Den ging van boerderieje noar boerderieje. 's Margens optied d'r uut, want um 8 uur mos 't water in 'n fornuuspot kokken, want 'n slachter kwaamp. Onderwiel hadden de mannen het varken al uut 't hok ehaald. Noadat 't varken estokken was, won 't bloed op evang. Hier worn de bloedkoeke of de bloedwos van e maakt. Veur bloedkoeke was ie varder nog roggenmeal en zolt neudig. Veur bloedwos won'n veur die tied al bloedbuulties emaaft: linnen zakkies van ongeveer 8 cm breed en 50 cm lank. In de bloedwos ging bloed, roggemeal of bloem en spek. Noadat het bloed op evang was won met kokkend hiet water het hoar van 't varken eschraapt. As det gebeurde was won 't varken met de achterbiene in heugte an de ledder ehang. De däre en de organen wun d'r oet ehaald. däre won schone emaaft, zodat ze gebruukt kon worden veur de wos. Der won neet veur niks ezegd: eerst zit de däre in 't varken, laeter zit 't varken in de däre.



Hiernoa must vleis bestarmen en kwaam de buren of de familie 't geslachte keuren. Dan must d'r ok 'n borrel op edronken won. Vake stond 't varken 'n nacht buten. Um honde en katten te weern, won d'r gaas umhen ezet. Mar 't kwaam ok nog wal veur dat 'n volgend maen de oorn al veur epreufd waarn deur 'n hoond of de katten. Eers won 't spek van 't varken esnene. 'n Good vet varken had wal 2 mael 3 zie'n spek. 'n Zie spek was ongeveer 30 bie 40 cm groot en een stientie dikke (8 – 10 cm.). Hoe vetter, hoe better. De zie'n won epekelt en later edreugt in 'n wieme. Van 't spek won ok köagies ebakken en dien'n as broodbeleg al dan niet met stroop. 't Vet gebruukt ze ok as botter, 't bleef smeerbaar. Alle vleis won an stukkies ehakt met 'n iep, dan ezoltn en ekruid en won't met 't wosheuntie in de darne stopt veur wos. Dan hingen ze 't in 'n wieme. As ze dreuge genug waarn, dan ging e in de dreugkaste of tonne. Karbonades en dargelukke ken'n ze toen nog neet. Alles van 't varken won gebruukt. De kop won heufskaze, de lever, de longen en de resies wat nog etbaar was, gunk in de leverwos. Zelfs de varkensbloaze won gebruukt.

Sommigen maken d'r 'n foekepot veur de kinder van.
Vanof 1935 begon ze ok vleis te wecken en noa 1960 kwaan de diepvries in opmars. Det was veul makkelijker en vooral veul lekkerder dan al det gedreugde en gezoltn spul.

Bertha Manenschijn

Sinterklaas toch minder heilig dan gedacht?

Bij het invoeren van huwelijksakten van de provincie Overijssel op het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle kwam ik onlangs een trouwakte tegen, die mij deed twifelen aan de heiligheid van Sinterklaas.

Volgens deze akte trouwde Klaas Westerhoff uit Hardenberg met Geertje ten Hoeve uit Ommen. Klaas, twee maanden daarvóór gescheiden van ene Tietje Das, was een zoon van Jan Westerhoff en Sjouwkje **Sunterniklaas**.

Zou de goede Sint toch een dochter hebben gehad?

Dick Vos



Van wie bin ie d'r iene??

Rectificatie

In de vorige uitgave van 't Lemels Arfgoed schreef ik een stukje over de familie Boezelman. Onder E staat dat Hendrik Boezelman en Hendrikje Boskamp twee kinderen kregen, die beide vroeg overleden. Op zich juist, maar er zijn nóg twee kinderen geboren: Hendrikje, geboren in 1902 en Albert, geboren in 1908.

Hendrikje bleef ongehuwd en was dienstmeid bij twee ongehuwde broers Damwichers in Wierden en later bij de familie Kusters in Oudleusen, waar haar stiefmoeder vandaan kwam. Albert trouwde in 1935 met Johanna Scholten en ze kregen twee jongens en twee meisjes. Albert is in 1985 en Johanna in 1997 in Ommen overleden.

Dick Vos

Register van Naamsaanneming Ommen

Hieronder volgt het laatste gedeelte van Archem en Giethmen uit het Register van Naamsaanneming van Ommen.

De registers van naamsaanneming van veel gemeenten in Overijssel staan nu ook op internet. Kijkt u maar eens bij:

<i>Oude naam</i>	<i>Nieuwe naam</i>	<i>Kinderen</i>	<i>Leeftijd/Plaats</i>
Archem			
Jan Jans	Jan Beltman	Jennigje	34 Gietem
		Janna	32 H'doorn
		Gerridina	26 Zwolle
		Elsje	24 Lemele
		Geertje	16 Gietem
		Jan	22 Archem
Jan Gerrits	Jan Lohuis (tekent als Jan Lohuijs)	Egbert	18 den Ham
		Lefert	17 Archem
		Jan	12 Archem
		Jennigje	10 Archem
		Jantje	2 Archem
Hendrikus Jans	Hendrikus Zwinselman	Hendrikje	7
		Jennigje	5
		Jan	3
Jan Alberts	Jan Ramaker	Albertus	¼
Arend Jansen	Arend Hellink	Jan	17 Archem
		Maria	19 Dalfsen
		Willemina	23 Archem
Seine Jans	Seine aan het Rot (tevens voogd)	Gerrit	28 Stegeren
		Lubbert	21 Bestem
		Mannes	19 Archem
		Jan	15 Archem
		Jennigje	25 Archem
Adolf Hendriks	Adolf Lugtebelt	Johanna Maria	33 Archem

Gerrit Hendrik 26 Archem
 Dina 21 Archem
 Hendrika 17 Archem
 Adolfinia 24 Heerde

Harmen Hendriks Harmen Lucassen Harmen Jan 27 H'berg
 Gerrit Jan 26 Gietem
 Hendrika 12 Archem
 Hendrikjen 8 Archem
 Gerrit 4 Archem
 Engbertjan 2 Archem

Jan Harms Harmen Marsman Hendrika 9
 Jennigje 3

Giethmen

Jan Misvoorde Jan Bosch Gerrit Jan 8

Lefert Hendriks Lefert Marsman Hendrikjan 9
 (Eerde) Fredrikus 5

Jan Marsman Jan Marsman Fennigje 15

Jan Marsman (voogd) Laarman Marten 25
 Geertjen 22
 Hendrika 27 Stegeren
 Aaltje 15
 Antje 12

Mannes Berends Mannes Mollink Gerrit 27 Vilsteren
 Berendina 25
 Antonie 17
 Maria 15
 Wilhelmus 13
 Berendina 9

Jan Alberts Jan Waltkamp Janna 26
 Hendrikus 23 militair
 Maria 21 Wijhe

		Jan	19
		Dina	17
		Egbert	14
Jan Hendrik Jans	Jan Hendrik Luttkhof	Geesje	36
		Jennigje	34
		Elsje	32
		Gerrit Jan	29 Eerde
		Hendrik	24
		Derk Jan	23
		Hendrik Jan	27
		Jan	21
Hendrik Jansen	Hendrik Luttkhof	Jan	8
		Gradus Egbertus	4
		Hendrik	2
Jan Jansen (voogd)	Jan Flierman	Maria	12
		Dina	11
Hannes Gerrits	Hannes Brinkman	Willemina	8
		Hendrika	4
		Gerrit Jan	2
Zwier Alberts	Zwier Bosch	Gerritdina	8
		Albertus	6
		Gerrit Jan	4
		Maria	1
Ese Leferts Immink (vrouw)	Ese Timmerman	Hendrik	46 Varsen
		Lefert	45
		Jan Hendrik	39
		Aaltje	42
		Wiegemtje	34
	Kleinkinderen (Lefert)	Gerrit	13
		Angenies	11
		Evert	8
		Gerrit Jan	6
		Marten	6

Gerrit Jan Gerrits	Gerrit Jan Dekker	Derk	5
Jan Derks	Jan Poortman	Hendrikus	3
Gerrit Alberts	Gerrit Nijmeijer	Bartus	5
		Janna	1
Geertrui Jans	Geertrui Koolhaar	Jan	26
		Janna	40 Vilsteren
		Hendrika	37 Welsum
		Gerridina	29 Vilsteren
		Berendina	23 Emmen
		Gesina	20 Hessem
Jan Hendriks	Jan Foekert	Gerrit Jan	13
		Geertje	9
		Jantjen	2
Jan Willems	Jan Warmelink	Willem	26
		Gerrit Jan	24
		Margje	19
		Hendrik	17
		Geertje	12
Hendrik Jan Hannessen	Hendrik Jan Nijkamp	Willemina	10

Dick Vos

Dössen

Deur Annie Slots

Wanneer de dösmölle weer in de boerschop is
is det een drukte van belang dej niet graag mist.

De buurlue die maegt helpen bie dit wärk
stoat al kloar disse keer zo'n tien man stärk.

Eers mut der nog wat veurwerk wödn edoan
veurdet ze pas goed an 't dössen könt gaan.

Want de andriefreem mut anezet die um 't döswärk
dreit

en kruuslings noar de trekkerpoelie leidt.

Dan is der met mekaere wat oaverleg
welke taeke men vandaege zoal kreg.

Jan schöt as gewoonlijk de dösmölle op;
hef meestal het zeeln sniedn bie de kop.

Want eers mosn de zeeln van de gärm wödn esneedn,
veurdet ze mooi gespreid de mölle ingleedn.

Zelfs Bäts giet noe op de ledder an,

hé wil ok het mes hanteern is zien plan.

Een paer keajls klautert de roggemiete op
en pakt al rap wat gärm bie de kop.

Zie gooit ze op de planke veur de snieders neer,

stärig vedan de miet zakt goanderweggens meer.

Achter de mölle kömp het zoad netties in zakken
die ze deur wat manleu in de schure könt pakken.

Het gedörste stro giet an bossen de strobarg in;

't wärk vlot nerig, iederiene hef goeie zín.

Zo det noa een uurtie een pauze wödt inelast
veur 'n borrel um het stro vot te suuln alvast.

En ok de koffie met koeke stiet in de kökn kloar;

um dan rap weer an 't wärk te gaan is gien bezwoar.

As alle rogge deur de mölle is vot estopt,

dan stiet Jan doar toch te knooien en te dreien,
 hé dut zo gek, stiet hoaste as een haene te kreien.
 Mar as blik dat der een moes in zien bokse is eslöpen
 die langs de bene zo mar noar boam is ekröpn,
 hebt de lue geweldig völle wille,
 al hoalt ze zich eam wieselijk stille.
 As het muussie begint te knabbelen onverwacht,
 bäst ze uut in een bulderend gelach.
 En wanneer het noa die consternatie is evangen
 is de koffie met stoete van groot belang.
 Doarumme stieffelt ze eers noar de kökn
 woar ze de koffie al lange hebt erökn.
 Zie valt hongurig op de witte stoete met keeze en vleis
 en loat zich vaste niet neung zo iedereis.
 Deur de sterke verhaaln met humor deurspekt,
davert de lachsalvo's van tied tot tied deur 't vertrek.
 Mar as Bäts een schöffie laeter de kökn verlöt,
 ok met gaank in zien eing klompen schöt,
 märkt hé det et niet goed lukt,
 umdet der veurin beheurlijk wat drukt.
 Dan hölt e triumfantelijk de moes bie de stät,
 die Jan stiekem in zien klompn edrukt had.

*Dössen bij
 Klein Hors-
 man 1925*



Colofon:

Bestuur Stichting 't Lemels Arfgoed
M. Wilts, Korteveldeweg 2, 8148 RE Lemele voorzitter
A. Pouw, Glintweg 1, 8148 RM Lemele secretaris
D. Vos, Huusminkstg 1, 8148 PR Lemele penningmeester
Mevr. B. Manenschijn, Maanweg 2, 8148 RV Lemele lid
B. Duerink, Lemelerweg 41, 8148 PB Lemele lid

Bankrelatie: Rabobank Ommen - Rek.nr. 34.89.36.877

Kontaktpersonen werkgroepen:

Geschiedenis van winkels en bedrijven:

Bert Duerink, tel.: 331216

Boerderij, straat- en veldnamen onderzoek

Adri Pouw, tel.: 331455

Samenhang families/voorouderonderzoek

Dick Vos, tel.: 331729

Klederdracht:

Bertha Manenschijn, tel.: 331363

Oude ambachten en werktuigen:

Gerrit Jan Hallink, tel.: 331774

Vormgeving en redactie: Dick Vos

Het tijdschrift "t Lemels Arfgoed" verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement (donateur) wordt geacht aan het begin van het jaar te zijn ingegaan en kost voor inwoners van Lemele minimaal € 5,- en voor belangstellenden buiten Lemele minimaal € 7,50 in verband met portokosten.

Bij betaling door overschrijving bij "Mededelingen" adres en woonplaats vermelden omdat op de rekeningafschriften alleen de naam wordt vermeld. Voor machtigingen kunt u contact opnemen met de penningmeester.

Overname van artikelen alleen na toestemming van de auteur.